

ADOPTIOSTA PUHUMINEN LAPSELLE

Kuinka adoptiovanhemmat puhuvat lapselle tämän adoptiosta?

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Sosionomikoulutus, Hämeenlinnan korkeakoulukeskus

Sosop16, kevät 2021

Carina Karvonen

Tekijä	Carina Karvonen	Vuosi 2021
Työn nimi	Adoptiosta puhuminen lapselle, Kuinka adoptiovanhemmat puhuvat lapselle tämän adoptiosta?	
Ohjaaja	Mikko Romppanen	

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyön tarkoitus oli adoptiovanhempien kokemusten kartoittaminen sekä tuen tarve adoptiosta puhumiseen lapsen kanssa. Tavoitteena oli selvittää, millaisia kokemuksia adoptiovanhemmilla on adoptiosta puhumisessa. Haluttiin myös tietää, mikä puhumisessa on erityisen haastavaa sekä millaista tukea he kaipaisivat adoptiosta puhumiseen. Opinnäytetyön työelämäyhteys oli Pelastakaa Lapset ry, joka on lasten oikeuksia ajava riippumaton järjestö. Järjestöllä on adoptioperheille erilaisia palveluita, joiden tarkoituksena on edistää adoptioperheiden hyvinvointia.

Opinnäytetyön tietoperustassa avattiin adoptioon liittyviä käsitteitä: adoptio, adoptioprosessi, adoptiolapsen oikeudet sekä avoimuus adoptiossa. Opinnäytetyössä avattiin myös aiempia tutkimuksia aiheesta. Opinnäytetyön aineisto kerättiin kyselylomakkeilla lokakuussa 2020. Kyselyyn vastasi yhteensä 10 adoptiovanhempaa Uudeltamaalta Pohjois-Pohjanmaalle. Tutkimus oli laadullinen ja tulosten analyysimenetelmänä käytettiin teemoittelua.

Opinnäytetyön tutkimuksen tulosten perusteella vanhemmat puhuvat lastensa kanssa adoptiosta hyvinkin luontevasti ja arkisesti. Adoptio tulee usein puheeksi muun muassa puhuttaessa erilaisuudesta tai perheistä. Keskustellessaan adoptiosta vanhemmat osaavat hyvin ottaa huomioon lastensa kehitysvaiheet. Vanhemmat kokevat haasteelliseksi vähäisen tiedon lapsen taustoista. Osa koki haasteelliseksi, miten lapsi ottaa vastaan tietoa omasta adoptiostaan. Vanhemmat toivovat lisää vertaistukea sekä itselleen että lapselleen, ja ammattilaisille enemmän tietoutta adoptiosta.

Avainsanat Adoptio, adoptiovanhemmuus, adoptiolapsi, avoimuus, perhetaustat.

Sivut 28 sivua ja liitteitä 8 sivua

Author	Carina Karvonen	Year 2021
Subject	Talking to a child about an adoption, How adoptive parents talk to a child about their adoption?	
Supervisor	Mikko Romppanen	

ABSTRACT

The purpose of the thesis was to examine adoptive parents' experiences and needs for support with talking to children about adoption. The aim was to explore what kind of experiences adoptive parents have with talking about adoption. In addition, the aim was to find out what makes talking about adoption particularly challenging, and what kind of support they longed for when talking about adoption. The thesis was commissioned by the organization Save the Children Finland, which pursues children's rights. They provide adoptive families with different services, which aim to promote the wellbeing of adoptive families.

The knowledge base of the thesis includes definitions of adoption-related concepts: adoption, adoption process, the rights of the adopted child and openness in adoption. Previous research on the topic are also discussed. The data for the thesis was collected by a questionnaire in October 2020. In total, 10 parents from Uusimaa to Pohjois-Pohjanmaa responded to the survey. The research was qualitative, and the results were analyzed by thematic analysis.

The results of the study indicate that parents talk to their children about adoption quite naturally and casually. Adoption often came as a topic while discussing diversity and families. When discussing adoption, the parents know how to consider their child's stage of development. The parents felt that limited knowledge of the child's background was challenging. Some also found it challenging how their child received information about their own adoption. Parents wished for more peer support for both themselves and their children, and also more knowledge about adoptions for professionals.

Keywords Adoption, adoptive parenthood, adopted child, openness, family background.

Pages 28 pages and appendices 8 pages

Sisälllys

1	Johdanto	1
2	Adoptio	2
2.1	Mikä on adoptio?	3
2.2	Adoptioprosessi	4
2.3	Adoptiolapsen oikeudet	5
2.4	Avoimuus adoptiossa	6
3	Aiemmat tutkimukset	7
4	Tutkimustehtävä ja -menetelmät	9
4.1	Opinnäytetyön tavoite ja tarkoitus	9
4.2	Opinnäytetyön työelämäyhteys	10
4.3	Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset	11
4.4	Laadullinen tutkimus	12
5	Aineiston keruu ja analyysi	12
5.1	Aineiston keruu lomakkeilla	13
5.2	Aineiston analyysi	13
5.3	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	14
6	Tutkimustulokset	17
6.1	Adoptiosta puhutaan luontevasti	18
6.1.1	Adoptiosta puhutaan arkisesti	18
6.1.2	Erilaisuudesta puhuminen	20
6.1.3	Ikävaiheiden mukaan puhuminen	21
6.2	Puhumisen haasteet	22
6.2.1	Vähäinen tieto lapsen taustoista	22
6.2.2	Miten lapsi ottaa vastaan tietoa omasta adoptiostaan?	23
6.3	Vertaistuki ja ammatillinen tuki	24
7	Johtopäätökset	25
8	Pohdinta	27
	Lähteet	29

Kuvat, taulukot ja kaavat

Kuva 1 Teemat	18
---------------------	----

Liitteet

- Liite 1 Saatekirje
- Liite 2 Suostumus tutkimukseen osallistumisesta
- Liite 3 Taustatietolomake & Kyselylomake adoptiovanhemmille

1 Johdanto

Suomessa adoptoidaan noin 400 lasta vuosittain (Tilastokeskus, 2020). Adoptiovanhemmuudessa on samat vanhemmuuden haasteet kuin biologisessa vanhemmuudessa. Lisähaasteita adoptioperheiden vanhemmuuteen luo lapsen adoptiotausta. Yksi isoimmista haasteista on adoptiosta puhuminen lapsen kanssa.

Adoptiosta puhuminen lapselle on opinnäytetyöni aihe. Aiheella on suuri merkitys adoptioperheille sekä heidän kanssaan työskenteleville henkilöille. Ajankohtaisuus tämän aihealueen kanssa on aina kun adoptioita tapahtuu, mutta erityisesti nyt uudistuneen adoptiolain jälkeen, sillä sen myötä lapsen oikeus tietää taustoistaan on parantunut. Opinnäytetyön aineisto kerättiin kyselylomakkeilla, joiden avulla selvitettiin, miten adoptioperheissä puhutaan adoptiosta. Opinnäytetyö haluttiin rajata siten, että kyselyyn osallistuvat olivat perheitä, joiden adoptio oli tapahtunut vuonna 2012 uudistetun adoptiolain jälkeen. Hain yhteistyökumppanuutta Pelastakaa Lapset ry:ltä, sillä heillä on adoptioperheille erilaisia palveluita.

Sosionomi voi työskennellä esimerkiksi perhetyössä sekä ohjaajana erilaisissa palveluissa, joissa asiakkaina voivat olla adoptioperheiden vanhemmat sekä/tai lapset. Työntekijänä sosionomin on hyvä olla tietoinen erilaisista perhemalleista ja perhetaustoista sekä adoptioon liittyvistä haasteista perheissä.

Adoptiovanhemmillä on adoptioprosessin aikana hyvä tuki adoptioeuvonnassa, jolloin vanhemmat saavat paljon informaatiota, joka valmistee tulevaan. Adoptiosta puhumiseen lapsen kanssa annetaan ohjeita ja vinkkejä adoptioprosessin aikana.

Sähköpostissaan Adoptio-aiheinen opinnäytetyö, Pelastakaa Lapset ry:n sosiaalityöntekijä Päivi Partanen (henkilökohtainen tiedonanto 15.1.2020) kertoo adoptiovanhempien kokevan adoptiosta puhumisen lapselle haastavaksi. Osa vanhemmista kokee tarvitsevansa konkreettista ohjausta siitä huolimatta, että heillä on adoptiosta puhumisen avuksi materiaalia, kuten erilaiset adoptiotarinakirjat, mahdollisesti omat valokuvat ja kirjeet, yhteys hoitoperheeseen tai lastenkotiin sekä juurimatkat biologisten vanhempien maisemiin.

Opinnäytetyössä avataan adoption keskeisiä käsitteitä: adoptio, adoptioprosessi, adoptiolapsen oikeudet, avoimuus adoptiossa sekä kerrotaan aiemmista tutkimuksista, jotka liittyvät aiheeseen. Tekemäni kyselyn tavoitteena on saada tietoutta siitä, miten adoptiovanhemmat puhuvat adoptiosta lastensa kanssa. Mahdollisten haasteiden ja kipukohtien löytyminen auttaa ammattilaisia adoptioerheiden tuen tarpeiden suunnittelussa. Tutkimusongelmaksi syntyi kysymys ”Kuinka puhua lapselle adoptiosta?”.

Valitsin adoptioon liittyvän opinnäytetyön aiheen oman kiinnostuksen sekä omakohtaisen kokemuksen takia. Olen itse adoptiovanhempi vuonna 2009 syntyneelle ihanalle pojalle. Meidän adoptioprosessimme tapahtui asuessamme silloisen mieheni kanssa Arizonassa, Yhdysvalloissa. Siellä adoptioon suhtautuminen, oman kokemukseni mukaan, on paljon luontevampaa kuin täällä Suomessa.

Meillä on avoin adoptio, olemme yhteyksissä poikamme syntymä-äitiin. Olemme aina puhuneet adoptiosta ja siihen liittyvistä asioista todella avoimesti, ja se on aiheuttanut välillä ihmetystä. Meidän adoptiotarinamme USA:ssa on monelta osin erilainen kuin jos olisimme adoptoineet Suomessa. Tapasimme tulevan lapsemme syntymä-äidin jo ennen lapsemme syntymää. Sain olla mukana synnytyksessä. Oman poikavauvamme saimme tuoda kotiin suoraan synnytysosastolta, lapsen ollessa kolmen vuorokauden ikäinen. Olimme laillisesti huoltajia siihen asti, kunnes adoptio laillistettiin oikeudessa lapsemme ollessa reilu puolivuotias.

Pojallemme puhuin adoptiosta heti alusta asti. Vauvasta asti meillä luettiin adoptioon liittyviä tarinoita. Muutimme Suomeen pojan ollessa hieman alle vuoden ikäinen. Päiväkodin hän aloitti kaksivuotiaana. Siellä hän kertoi iloisesti työntekijöille, kuinka hänellä on kaksi äitiä. Toisen hän kertoi asuvan Amerikassa.

2 Adoptio

Kun adoptiosta puhutaan lapselle, on otettava huomioon useita tekijöitä. On tärkeä tietää adoptiosta perusasioita, kuten mitä adoptio ylipäätään tarkoittaa, millainen adoptioprosessi Suomessa on, kuka voi adoptoida sekä millaiset ovat lapsen oikeudet adoptiossa. Näihin kysymyksiin vastataan tässä luvussa.

2.1 Mikä on adoptio?

Adoptio tarkoittaa vanhemman velvollisuuksien ja oikeuksien siirtymistä lapsen adoptiovanhemmille. Tämä on oikeudellinen toimenpide. Adoptioperheessä lapsi saa saman oikeudellisen aseman, kuin jos hän olisi perheen biologinen lapsi. Lapsen ja vanhemman välille luodaan purkamaton suhde adoptiossa. (Pelastakaa Lapset ry, 2020c)

Adoptio on prosessi, joka on pitkälti viranomaistoiminnan ja -valvonnan alaista. Samaan aikaan se on lapselle sekä syntymä- ja adoptiovanhemmille erittäin henkilökohtainen ja herkkä asia. Vanhemmuudesta luopuminen on suuri ratkaisu syntymävanhemmalle. Adoptiovanhemmille prosessi on monesti raskas ja vaativa. (Cantwell ym., 2013, ss. 10–11)

Lapsen etu on tärkeä periaate kaikelle adoptiotoiminnalle. Lapsen tarve saada perhe, vanhemmat ja koti on aina lähtökohtana adoptiolle. Vanhempien suostumus vaaditaan adoptiolain mukaan alaikäisen adoption vahvistamiseen. Hyvin poikkeuksellisissa tapauksissa tahdonvastainen adoptio on mahdollista. (Peltonen & Timonen, 2013, ss. 13–14)

Adoptiolain 1 §:ssä sanotaan, että lapsen ja vanhemman suhteen vahvistamisen, eli adoption, tarkoituksena on edistää lapsen parasta. 2 §:ssä sanotaan, että lapsen etu pitää ottaa huomioon ensisijaisesti kaikissa alaikäisen lapsen adoptiota koskeissa päätöksissä ja muissa toimenpiteissä. Erityistä huomiota on kiinnitettävä siihen, miten lapsen hyvinvointi ja tasapainoinen kehitys sekä pysyvä perhe voidaan turvata arvioitaessa lapsen etua. (Adoptiolaki 22/2012.)

Alaikäisen lapsen adoption edellytyksistä on säädetty 3 §:ssä näin:

Alaikäisen lapsen adoptio voidaan vahvistaa, jos sen harkitaan olevan lapsen edun mukaista ja on selvitetty, että lapsi tulee saamaan hyvän hoidon ja kasvatuksen.

Asiaa ratkaistaessa on otettava huomioon lapsen toivomukset ja mielipide lapsen iän ja kehitystason edellyttämällä tavalla. (Adoptiolaki 22/2012 § 3.)

Suomessa adoptoiduista lapsista suurin osa tulee ulkomailta. Vain muutamia kymmeniä kotimaisia pikkulapsen adoptioita uuteen perheeseen tapahtuu vuosittain. Nykyisin muista

adoptioista suurin osa on perheen sisäisiä, jotka liittyvät uusperheisiin tai rekisteröityihin parisuhteisiin. (Sinkkonen & Tervonen-Arnkil, 2015, s. 42)

Vuonna 2012 voimaan astuneen, nykyisen adoptiolain tuomia muutoksia on muun muassa lapseksiottamiseen eli adoptioon liittyvät käsitteet. Ennen puhuttiin ottolapsesta ja ottovanhemmista, nykyään adoptiolapsesta sekä adoptiovanhemmista. Säännökset adoptiohakijan ikäerosta suhteessa lapseen lisättiin myös uuteen adoptiolakiin. Tähän opinnäytetyöhön vahvasti liittyvä muutos uudessa adoptiolaisissa ovat säännökset adoptiolapsen mahdollisuudesta yhteydenpitoon biologisten vanhempiensa kanssa. (Minilex, n.d.)

2.2 Adoptioprosessi

Biologisten vanhempien oma toive ja suostumus adoptioon antamisesta ovat yleensä edellytyksenä adoption vahvistamiseksi. Biologinen vanhempi tai vanhemmat saavat adoptioeuvontaa. Juridisesti adoptio on pysyvä ratkaisu, mutta avoimessa adoptiossa lapsella on oikeus ylläpitää yhteyttä biologiseen vanhempaansa adoptiolain mukaan. (Sinkkonen & Tervonen-Arnkil, 2015, s. 43)

lältään 25 vuotta täyttänyt yksinhakija tai 25 vuotta täyttäneet aviopuoliset yhdessä voivat hakea adoptiovanhemmiksi. Lapsen ja vanhemman ikäeron tulee olla alle 45 vuotta, eikä hakija saa olla yli 50-vuotias. Adoptiolupaa varten hakijoiden on hankittava lääkärinlausunto koskien heidän fyysistä ja psyykkistä terveydentilaansa. Lääkäri arvioi hakijoiden soveltuvuutta adoptiovanhemmiksi, toisin sanoen heidän edellytyksiään huolehtia lapsen mahdollisista erityistarpeista aina aikuisuuteen asti. Adoptio lähtee aina lapsen edusta. (Sinkkonen & Tervonen-Arnkil, 2015, s. 43)

Adoptiovanhemmille adoptioeuvonta on pakollista aina, kun on kyseessä alaikäisen lapsen adoptio. Oman kotikunnan sosiaaliviranomaiset tai Pelastakaa Lapset ry antaa adoptioeuvontaa. Adoptioeuvonnan tarkoitus on valmentaa vanhempia adoptiovanhemmuuteen sekä kertoa heille adoption perusteista. Neuvonnan aikana arvioidaan adoptiovanhempien valmiudet ja voimavarat lapsen hoitamiseen sekä tehdään kotiselvitys, joka lähetetään liitteenä adoptioluvan hakemukseen. (Sinkkonen & Tervonen-Arnkil, 2015, s. 43)

Adoptiolain 4 luvussa kerrotaan tarkemmin adoptioneuvonnasta. Siinä määritellään muun muassa adoptioneuvonnan pyytäminen, aloittaminen ja tehtävät, adoptioneuvonnan antajat, adoptioneuvonnan keskeyttäminen sekä selvitys adoptioneuvonnan antamisesta. Adoptioneuvonnan keskeyttämisestä mainitaan, että jos neuvonnassa käy ilmi, ettei adoptioon ei ole olemassa edellytyksiä, voidaan adoptioneuvonnan antaminen adoptiohakijalle keskeyttää. (Adoptiolaki 22/2012 § 4.)

2.3 Adoptiolapsen oikeudet

YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen mukaan, mikäli mahdollista, lapsella on oikeus tuntea vanhempansa. Adoptiolapsen kohdalla tämä edellyttää sitä, että aiempien vanhempien henkilöllisyys on tiedossa. Adoptiolain 93 §:n mukaan tieto aiemman vanhemman henkilöllisyydestä tulee aina antaa 12 vuotta täyttäneelle lapselle, mikäli se on tiedossa. Salassapitosäännösten estämättä adoptiolapsella on oikeus saada tietoja itseään sekä aiempia vanhempiaan koskevista asiakirjoista maksutta niitä säilyttävältä taholta. Lapselle on tarjottava tukea ja ohjausta asian käsittelyssä tietoja annettaessa. (Peltonen & Timonen, 2013, s. 19)

Adoptiolain 8 luvussa säädetään adoptiolapsen oikeudesta pitää yhteyttä aikaisempaan vanhempansa. Tuomioistuimien voi vahvistaa adoptiovanhempien sekä lapsen aiemman vanhemman yhteisesti laatiman sopimuksen lapsen ja aiemman vanhemman tapaamisista tai muusta yhteydenpidosta. Tämä on sanottu lain 58 §:ssä. Adoptiolain 60 §:ssä säädetään, että lapsen mielipide tulee ottaa huomioon yhteydenpitoa koskevassa asiassa. Lapsen toivomukset ja mielipide tulee ottaa huomioon lapsen iän ja kehitystason edellyttämällä tavalla ratkaistaessa yhteydenpitoasiaa tuomioistuimissa. (Peltonen & Timonen, 2013, ss. 20–23)

Adoptiolain 12 §:ssä säädetään adoption ja vanhemmuuden vahvistamisen suhteesta. Adoptio voidaan vahvistaa vain erittäin painavista syistä, jos vanhemmuutta ei ole vahvistettu ja on oletettavaa, että vanhemmuus myöhemmin vahvistettaisiin. Olettaen että vanhemmuutta ei tulla myöhemmin vahvistamaan, voidaan adoptio vahvistaa ilman harkintaa. Tällä on ensisijaisesti tavoitteena vahvistaa biologisen isän asemaa adoptioprosessissa. Kuitenkin samalla parannetaan lapsen oikeutta tuntea vanhempansa, sillä halutessaan lapsi voi selvittää myös biologisen isänsä henkilöllisyyden. (Peltonen & Timonen, 2013, ss. 24–25)

2.4 Avoimuus adoptiossa

Viime vuosikymmenten aikana avoimuus adoptiosta puhumisessa sekä adoptiotyössä on lisääntynyt huomattavasti. Tiedon ja ymmärryksen lisääntyessä adoptiotyö muuttuu ja on jo muuttunut paljon. Lapsen tulisi saada olla tietoinen adoptiostaan alusta lähtien, sillä hänelle adoptio on elämän mittainen ratkaisu. Nykyään adoptiovanhemmat valmennetaan olemaan avoimia adoption suhteen, mikä nähdään tärkeänä vanhemmuuden valmiutena. Uusi adoptiolaki korostaa adoption avoimuutta. Kansainvälisissä adoptioissa laki on sama, jota säätelevä Haagin sopimus takaa lapselle tiedot hänen syntyperästään. (Tervonen-Arnkil, 2015, ss. 50–51)

Avoimella adoptiolla tarkoitetaan sellaista adoptiota, jossa adoptio- sekä biologinen vanhempi tai vanhemmat ovat tietoisia toistensa henkilöllisyydestä. Heidän yhteydenpitonsa on hyvin tapauskohtaista: tapaamisia, kirjeitä tai sähköposteja joko suoraan toisilleen tai välitetysti. Puoliavoin adoptio tarkoittaa yhteyttä esimerkiksi adoptio toimiston kautta muun muassa kirjeiden, kuvien ja kuulumisten välittämisenä. (Tervonen-Arnkil, 2015, s. 58)

Virallisesti salattuja kotimaan adoptioita ei ole koskaan ollut Suomessa. Biologisista vanhemmista kaikki saatavilla oleva tieto on ollut aina adoptioasiakirjoissa. Lapsensa adoptioon antamisen salanneita vanhempia oli Suomessa aikoinaan, mahdollisesti vieläkin. Kansainvälisissä adoptioissa on maita, joista adoptoitaessa lapsen alkuperästä ei ole riittävästi tietoa saatavilla. Hyvät taustatiedot ovat kuitenkin olemassa valtaosalla adoptiolapsista. (Tervonen-Arnkil, 2015, s. 52)

Äärimmäisissä tapauksissa lapsen adoptiotausta on jätetty kertomatta lapselle ja läheisille. Myös viranomaiset ovat saattaneet olla mukana salaamispyrkimyksissä, minkä haitallisuus ymmärretään nykyään. Jotta lasta ei tunnistettaisi adoptiolapseksi, ovat sosiaaliviranomaiset saattaneet etsiä adoptiovanhempien näköistä lasta. Motiivina näissä tapauksissa on ollut häpeä lapsesta luopumisesta, lapsettomuudesta ja myös mahdollinen lapsen suojeleminen erillaisuudesta kärsimisestä. Tapauksissa, joissa adoptio on salattu lapselta, totuuden paljastuminen myöhemmin on voinut olla lapselle järkytys tai lapsi on ymmärrettävästi ollut vihainen. (Tervonen-Arnkil, 2015, ss. 55–56)

Avoimuutta pidetään tänä päivänä lähes itsestäänselvyytenä puhuttaessa adoptiosta. Kansainvälisiin säädöksiin sekä lakiin pohjautuu lapsen oikeus tietää omista taustoistaan ja syntyperästään. Lapsen tullessa perheeseen adoptiovanhempia opastetaan heti puhumaan adoptiosta, heitä valmennetaan olemaan adoption suhteen täysin avoimia. Adoptiosta opastetaan puhumaan huomioiden lapsen ikä sekä kehitystaso. (Tervonen-Arnkil, 2015, ss. 64–65)

3 Aiemmat tutkimukset

Adoptioperheet kuuluvat kansainvälisesti vähemmistöön; tämän sekä adoptioon liittyvän sensitiivisyyden vuoksi tutkimuksia ja tietoa aiheesta on saatavilla vähän. Adoptiosta puhumiseen liittyviä tutkimuksia etsiessäni löysin kaksi englanninkielistä artikkelia, jotka pohjautuivat adoptiovanhempien sekä adoptiolasten haastattelujen perusteella tehtyihin tutkimuksiin. Suomenkielisiä tutkimuksia en aiheesta löytänyt, mutta artikkelissa *Adoption avoimuus*, Kaisa Tervonen-Arnkil (2015) on kirjoittanut adoptiosta puhumisesta perheissä, joissa on avoin adoptio.

Artikkelissa “Open adoption Adoptive parents’ experiences of birth family contact and talking to their child about adoption” Mandi MacDonald ja Dominic McSherry haastattelivat 20 paria adoptiovanhempia osana suurempaa tutkimusta (Northern Ireland Care Pathways and Outcome Study). Haastattelut analysoitiin tulkitsevan fenomenologisen analyysin periaatteita käyttäen. Artikkelitarkastelee adoptiovanhempien kokemuksia puhua lapsilleen adoptiosta sekä adoption jälkeisestä yhteydenpidosta syntymäperheeseen. (MacDonald & McSherry, 2011, s. 4)

MacDonald ja MacSherryn (2011, s. 6) mukaan Brodzinsky ja Pinderhuges (2002) kertovat, että adoptiovanhemmuuden tärkeimpiin tehtäviin kuuluvan auttaa lasta ymmärtämään oma syntyperänsä ja tukea hänen uteliaisuuttaan hänen syntymäperheettään kohtaan. Artikkelin mukaan adoptiovanhemmat keskustelevat hienovaraisesti lastensa kanssa adoptiosta, mutta heitä huolestuttaa, että vaikea ja monimutkainen perhehistoria tuo riskejä lapsen itsetunnolle ja emotionaaliselle hyvinvoinnille. MacDonald & MacSherryn (2011, s. 6) mukaan Brodzinsky (2005) kertoo adoptioon liittyvistä asioista puhumisen adoptiovanhempien kesken vaikuttavan enemmän lapsen psykologiseen sopeutumiseen, kuin se ovatko he biologiseen perheeseen yhteydessä vai eivät.

MacDonald & MacSherryn (2011, s. 7) mukaan Jones & Hackett (2007) kertovat adoptiovanhempien voivan tuntea epävarmuutta, kuinka antaa tietoa heidän lastensa syntymäperheen historiasta niin, että se olisi sekä positiivista että rehellistä. Adoptiovanhemmat myös joskus kamppailevat saavuttaakseen toivomansa kaltaisen puheyhteyden adoptiolapseensa. Adoptiovanhempien tulisi olla valmiita vastaamaan joustavasti lapsen muuttuvan tiedon tarpeeseen siitäkin huolimatta, että osa ilmoitti tuntevansa ahdistusta siitä, mistä näkökulmasta lapsen syntymäperheen historiaa tulisi käsitellä ja milloin.

MacDonald & MacSherryn (2011, s. 7) mukaan Brodzinsky (1984) kertoo, että lasten kyky sisäistää tietoa adoptiosta vaihtelee kehitysvaiheittain. Hän ehdottaakin, että adoptiosta tulisi keskustella lapsen kanssa vaiheittain, jotka ovat hänen kehityksensä mukaisia. MacDonald & MacSherryn (2011, s. 7) mukaan Smith & Logan (2004) kertoo, että yhteydenpito syntymäperheeseen saattaa helpottaa avointa kommunikointia adoptiosta adoptiovanhempien ja heidän lapsensa välillä. Vaikka moni adoptoitu on tyytymätön rajalliseen tietoon, joka on saatavilla syntymäperheestä, yhteydenpito on yleisesti nähty hyödylliseksi sen helpottaessa pääsyä lapsen historiaan.

Adoptiovanhemmat, joilla on avoin adoptio, ovat tutkimusten mukaan järjestelyyn tyytyväisiä. Heidän suhtautumisensa lapsen biologisiin vanhempiin on empaattinen ja positiivinen. Heidän huolensa kiintymyksestä lapseen on myös vähäisempää. Avoimen adoption perheet ovat myönteisempiä lapsen uteliaisuudelle, adoptiosta puhutaan enemmän ja pelko biologisen vanhemman vaatimuksesta saada lapsi takaisin on vähäisempää. (Tervonen-Arnkil, 2015, s. 59)

Friedlander, Lamey, Skan, Hotaling, Cutting & Schwam, (2000, ss. 192-193) Albanyn Yliopistosta (Department of Educational and Counseling Psychology, University at Albany, State University of New York) haastattelivat adoptoituja lapsia ja heidän vanhempiaan osana projektia, josta he kirjoittivat artikkelin *Bicultural Identification: Experiences of Internationally Adopted Children and Their Parents*. Haastateltavia oli 24, joista 12 oli vanhempia ja 12 lapsia. Yksi haastatelluista vanhemmista oli huolissaan siitä, että hänen 6-vuotiaan tyttärensä ymmärrys adoptiosta oli suurempi kuin hänen kykynsä käsitellä tätä tietoa emotionaalisesti. Merkittävänä teemana oli se, että vanhemmat näkivät vaivaa samaistua heidän lapsensa syntymäkulttuuriin. Saavuttaakseen samaistumisen, eräät olivat olleet aktiivisia edistämään

erilaisuuden arvostamista lastensa kouluissa. Kaikki korealaiset lapset osallistuivat korealaisen kulttuurin leirille, ja useimmat perheet osallistuivat vertaistukiryhmiin, jotka kunnioittavat lasten syntyperää. Näiden lisäksi oli museovierailuja sekä osallistumisia kulttuurisiin tapahtumiin.

Vanhemmat myös toivat aktiivisesti lapsen kulttuuria kotiinsa monin eri tavoin muun muassa ruuan, musiikin, tanssin ja lomien muodossa. He näkivät vaivaa solmiakseen suhteita oppilaisiin tai aikuisiin, jotka olivat kotoisin lapsen syntymämaasta ja heillä on ystäviä tai tuttavuuksia tästä maasta tai muista maista. Näiden lisäksi useimmat perheet ovat matkustaneet lapsen syntymämaahan tai suunnittelevat tekevänsä sen.

4 Tutkimustehtävä ja -menetelmät

Adoptiovanhempien kokemusten sekä tuen tarpeiden kartoitus on opinnäytetyön tavoitteena. Pelastakaa Lapset ry on yhteistyökumppanina tässä opinnäytetyössä.

Opinnäytetyön tehtävänä on saada tietoa adoptiovanhemmilta siitä, miten he ovat puhuneet lapselleen adoptiosta. Toiveena oli saada sellaista tietoa, jonka avulla toiset adoptiovanhemmat voivat puhua omille lapsilleen adoptiosta. Myös adoptiotyötä tekevät työntekijät voivat hyötyä kyselyjen annista. Tulosten avulla työntekijät voivat ymmärtää adoptiovanhempien vaikeuksia puhua adoptiosta lastensa kanssa sekä antaa heille neuvoja, miten toimia.

4.1 Opinnäytetyön tavoite ja tarkoitus

Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää adoptiovanhempien kokemuksia sekä tuen tarpeita adoptiosta puhumiseen lapsen kanssa. Kokemuksia ja tuen tarpeita kartoitettiin kyselylomakkeella. Millaisia vinkkejä adoptiovanhemmilta löytyy adoptiosta puhumiseen lapselle? Millaisia kokemuksia heillä on asiasta? Mikä asiassa on erityisen haastavaa ja onko jokin tietty osa-alue, josta on vaikea puhua? Millaista tukea he juuri tähän asiaan kaipaisivat?

Omien sekä muun muassa adoptiotyötä tekevien työntekijöiden huomioiden mukaan aiheesta ei puhuta tarpeeksi, eikä siitä ole riittävästi tietoa saatavilla. Opinnäytetyön aihetta miettessäni olin yhteyksissä Pelastakaa Lapset ry:n adoptiopalveluiden työntekijöihin ja kyselin heiltä aihe-ehdotuksia. Adoptiosta puhuminen nousi tässä yhteydessä esille tärkeänä asiana.

Tietoisuus on tärkeää sekä adoptioperheille että työntekijöille, joiden asiakkaita adoptioperheet ovat. Myös adoptiolain muutoksien myötä lapsen oikeudet tietää taustoistaan ovat parantuneet, joten vanha ”vaiettu kulttuuri” on aika päivittää.

Adoptiovanhempana minulle adoptioaiheisen opinnäytetyön tekemisen henkilökohtainen merkitys on suuri. Opinnäytetyöprosessi on saanut minut ajattelemaan omaa vanhemmuuttani, avoimuutta adoptioon liittyvissä asioissa sekä kyseenalaistamaan omia toimintatapoja.

Lapselle puhuminen mistään tavallisesta poikkeavasta on ollut aina haasteellista meille aikuisille. Adoptiosta puhuminen tuottaa hankaluuksia jo aikuistenkin kesken. Adoptio on äärimmäisen sensitiivinen aihe, koska siihen liittyy henkilökohtaisia menetyksiä ja prosesseja sekä adoptiolapsen, biologisten vanhempien että adoptiovanhempien kohdalla. Adoptiolapsi on kokenut hylkäämisen syntymävanhemmistaan, syntymävanhemmat luopuneet lapsestaan ja adoptiovanhemmat ovat usein läpikäyneet biologisen lapsettomuuden tuoman surun.

Vaikeita tunteita kuten menetys, kaipaus, syyllisyys, häpeä, pettymys, epäonnistuminen ja haavoittuvuus liittyy adoptioon. Nämä tunteet ovat yhteisiä jokaiselle adoptioprosessissa mukana olevalle. Riippuen tilanteesta sekä omasta asemasta adoption suhteen, toiset tunteet ovat voimakkaampia eri henkilöillä. Menetys on yhteinen kokemus ja tunne kaikille adoptioon osallisille. Lapsi menettää omat biologiset vanhempansa, biologiset vanhemmat lapsensa ja adoptiovanhemmat ovat menettäneet mahdollisuuden saada biologinen lapsi. Näihin menetyksiin liittyy usein kelpaamattomuuden, epäonnistumisen ja häpeän tunteita. (Varilo, 2015, s. 291)

4.2 Opinnäytetyön työelämäyhteys

Pelastakaa Lapset ry on lasten oikeuksia ajava, vuonna 1922 perustettu riippumaton järjestö. Heidän toimintansa perustuu YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen. Välittömällä ja pysyvällä parannuksilla he pyrkivät toteuttamaan jokaisen lapsen oikeutta elämään, suojeluun, kehittymiseen ja osallisuuteen. Lapsille toivoa, tukea ja turvaa 120 eri maassa antava Save the Children -liikettä, johon Pelastakaa Lapset ry kuuluu, ohjaavat yhteiset arvot ja globaali strategia: vastuullisuus, määrätietoisuus, kumppanuus, luovuus ja tinkimättömyys. (Pelastakaa Lapset ry, 2020b)

Pelastakaa Lapset ry auttaa lapsia, nuoria ja perheitä Suomessa muun muassa vapaaehtoistoiminnalla, monipuolisilla lastensuojelupalveluilla, adoptiopalveluilla sekä varhaisen tuen palveluilla. Muualla maailmalla Pelastakaa Lapset ry järjestää kehitysyhteistyöhankkeita Afrikassa, Aasiassa ja Venäjällä. Katastrofien uhreiksi joutuneita lapsia ja perheitä auttaa humanitaarinen työ ympäri maailman. (Pelastakaa Lapset ry, 2020b)

Järjestöllä on erilaisia palveluita adoptioperheille. Näiden palveluiden toiminnan tarkoituksena on edistää adoptioperheiden hyvinvointia. Pelastakaa Lapset ry:n adoptiopalveluihin kuuluvat kansainväliset adoptiot sekä adoptio neuvonta adoption kaikille osapuolille: biologisille vanhemmille, lapselle sekä adoptiovanhemmille. Adoptio neuvonnan tarkoituksena on tarjota tukea, apua ja ohjausta adoption kaikille osapuolille. Neuvonnassa voidaan keskustella adoptiokysymyksistä, selvittää sukujuuria, käsitellä geneettistä perimää ja adoptioon johtaneita syitä. Toiveena voi olla myös tieto toisten osapuolten nykytilanteesta ja mahdollisuudesta ottaa yhteys heihin. (Pelastakaa Lapset ry, 2020a)

4.3 Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset

”Kuinka adoptiovanhemmat puhuvat lapselle tämän adoptiosta?” on opinnäytetyön tutkimustehtävä, jonka alle muovautuivat alla olevat tutkimuskysymykset. Näiden tutkimuskysymysten alle muodostuivat lomakekysymykset, joita käytettiin adoptiovanhemmille lähetetyissä kyselylomakkeissa.

Tutkimuskysymykset:

1. Miten adoptiovanhemmat puhuvat adoptiosta lapsensa kanssa?
2. Millaisia haasteita adoptiovanhemmilla on puhuttaessa adoptiosta lapsen kanssa?
3. Millaista tukea adoptiovanhemmat kaipaavat adoptiosta puhumiseen lapsensa kanssa?

Lähestyessä näin sensitiivistä aihetta, joka koskettaa suoraan kyselyyn osallistujien omaa perhe-elämää, on hyvä pitää kysymykset mahdollisimman suorina ja yksinkertaisina. Kysymyksiä on pyritty miettimään niin, että niiden vastauksista olisi mahdollisesti hyötyä muille

adoptioperheille. Kukin adoptio on aina omanlaisensa, joten haasteet adoptiosta puhumiseen lapsen kanssa voivat vaihdella paljonkin. Kuitenkin jo pelkästään tieto siitä, että muillakin vanhemmilla on haasteita tässä asiassa, varmasti tuo jo jonkinlaisen helpotuksen ja tarjoaa vertaistukea.

4.4 Laadullinen tutkimus

Tämän tutkimuksen lähestymistapa on laadullinen, koska se pyrkii tuottamaan kuvailevaa tietoa ja kyselyssä esitetään avoimia kysymyksiä. Tämän opinnäytetyön kyselyyn vastanneiden henkilöiden elämän piiri liittyy vahvasti adoptioon, joka onkin opinnäytetyön aiheena.

Ihmisen elämänpiiri sekä niihin liittyvät merkitykset ovat lähtökohtana laadullisessa tutkimuksessa. Määrällisen tutkimuksen tapaan tilastollisesti yleistettävää tietoa ei ole saatavilla, koska ollaan tutkimassa kertomuksiin, tarinoihin ja merkityksiin liittyviä asioita. (Kylmä & Juvakka, 2007, s. 16)

Laadullisessa tutkimuksessa aineisto kerätään mahdollisimman avoimin menetelmin. Induktiivinen lähtökohta on havaintojen tekemistä yksittäisistä tapahtumista, joita yhdistetään suuremmaksi kokonaisuudeksi. Tutkimuksen tavoitteena on ymmärtää tutkimukseen osallistujien näkökulmaa. Mitä-, miksi- ja miten-kysymykset ohjaavat tutkimusta. Osallistujat valitaan tarkoituksenmukaisuuden perusteella, minkä takia osallistujia on yleensä vähän. Laadullinen tutkimus, nimensä mukaan, kohdentuu ensisijaisesti tutkittavan ilmiön laatuun eikä määrään. Osallistujien määrää ei välttämättä pystytä määrittelemään etukäteen. Liian laaja aineisto voi vaikeuttaa aineiston analyysia ja oleellisen asian löytämistä. Osallistujamäärä onkin arvioitava aina tapauskohtaisesti tutkimuksissa. (Kylmä & Juvakka, 2007, s. 22–27)

5 Aineiston keruu ja analyysi

Tutkimukseen osallistuttiin kyselylomakkeiden avulla. Tutkimukseen osallistuvat adoptiovanhemmat löytyivät Pelastakaa Lapset ry:n sekä adoptioaiheisten Facebook-ryhmien kautta. Aineisto analysoitiin teemoittelemalla.

5.1 Aineiston keruu lomakkeilla

Opinnäytetyön aineisto kerättiin kyselylomakkeella, jossa oli avoimia kysymyksiä. Kyselyyn vastaajiksi oli rajattu adoptiovanhemmat, jotka ovat adoptoineet vuoden 2012 tulleen lakiuudistuksen jälkeen. Osallistujat löytyivät Pelastakaa Lapset ry:n (vertaistuki)ryhmistä, Facebookin adoptioaiheisista ryhmistä sekä tuttavien kautta. Vastaajiksi kyselyyn pyrittiin löytämään 6–10 henkilöä. Kyselylomakkeiden oli tarkoitus olla täytettynä kahden viikon sisällä niiden lähettämisestä.

Kyselylomakkeilla kerättiin tietoa avoimilla kysymyksillä, jotka esitettiin samassa järjestyksessä kaikille osallistujille. Tätä kutsutaan myös strukturoiduksi haastatteluksi. (Kananen, 2015, s. 145)

Kirjoitin kutsun osallistua kyselyyn, ja lähetin Pelastakaa Lapset ry:lle. Jaoin saman osallistumiskutsun Facebookin adoptioaiheiseen ryhmään, jossa pyysin muita jakamaan kutsua sellaisiin adoptioryhmiin, joissa en itse ole mukana. Alle vuorokausi kutsun jakamisesta Facebookissa minulla oli jo tarvittava määrä osallistujia kasassa. Päädyin kuitenkin lähettämään kyselylomakkeen 13 osallistujalle, sillä halusin varmistaa saavani tarvittavan määrän vastauksia määräaikaan mennessä, jotta voin aloittaa aineiston käsittelyn hyvissä ajoin.

Lähetin osallistujille muistutuksen noin viikon kuluttua lomakkeiden lähettämisestä, minkä jälkeen lomakkeita alkoikin palautua mukavasti. Kaiken kaikkiaan sain 10 vastausta takaisin, joka olikin alkuperäisen tavoitteeni maksimimäärä. Halukkaita vastaamaan kyselyyn oli paljon enemmän, kuin olin aluksi kuvitellut.

Varsinaisen kyselylomakkeen lisäksi osallistujille lähetettiin saatekirje, jossa kerroin opinnäytetyöstäni ja itsestäni vähän enemmän, suostumus tutkimukseen osallistumisesta sekä taustatietolomake. Taustatietolomakkeen avulla selvisi perheen koko, lasten iät ja oliko kyseessä kotimainen vai kansainvälinen adoptio.

5.2 Aineiston analyysi

Aineisto muodostuu laadullisessa tutkimuksessa sanoista ja niistä koostuvista teksteistä. Analyysia varten aineisto on kirjoitettava tekstimuotoon, jolloin aineiston käsittely alkaa.

Tutkimuksen tekijän itse käsitellessä aineistoa hän perehtyy siihen samalla ja tekee jo alustavaa analyysia. (Kylmä & Juvakka, 2007, s. 65)

Kyselylomakkeiden ansiosta vastaukset olivat jo valmiiksi tekstimuodossa, mikä helpotti aineistonkäsittelyä huomattavasti. Vastaukset ja perheiden taustatiedot numeroitiin, jotta myöhemmässä vaiheessa pystyttiin tarkastelemaan tietyn perheen vastauksia eri kysymyksiin. Taustatiedoissa selvisi myös perheen koko ja lasten iät, jotka ovat tärkeitä asioita aineiston käsittelyssä. Siirsin käsin kirjoitetut vastaukset sekä taustatiedot Word-tiedostoille, jolloin niiden käsittely, vastausten kopiointi ja siirtely helpottui huomattavasti.

Aineisto käytiin läpi teemoitteluanalyysilla, sillä se sopii hyvin avoimien kysymyksiä analysointiin. Tutkimuskysymyksiin pohjautuvat vastaukset saatiin tämän avulla jaettua eri teemoihin. Tutkimuskysymyksiä oli kolme, joiden alle kaikki 10 kyselylomakkeen kysymystä sijoituivat.

Teemoittelemalla saadaan aineistosta esille selventäviä teemoja tutkimusongelmaan. Esille tulleiden teemojen ilmentymistä ja esiintymistä on näin mahdollista vertailla. Ensiksi tekstimassasta tulee löytää ja erotella tutkimusongelman kannalta merkittävät aiheet. (Eskola & Suoranta, 1998, s. 174)

Teemoittelua suositellaankin analysointitavaksi, kun ollaan ratkaisemassa jotakin käytännöllistä ongelmaa. Näin on aineistosta helppo poimia olennainen tieto tutkimusongelmaan liittyen. (Eskola & Suoranta, 1998, s. 178.) Tässä opinnäytetyössä tavoitteena on saada tietoa adoptiovanhemmilta siitä, miten he puhuvat adoptiosta lapselle ja mikä puhumisessa on haastavaa. Näiden vastausten avulla voisimme jakaa sitä tietoa muille adoptiovanhemmille sekä adoptioperheiden kanssa työskenteleville ammattilaisille.

5.3 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Adoptioaiheen sensitiivisyyden huomioon ottaen luotettavuus ja eettisyys ovat ensisijaisen tärkeää ja tulivat aivan kuin automaattisesti. Halu vastausten sensurointiin anonyymiteetin suojelemiseksi liittyy osittain myös siihen, että adoptioperheet Suomessa ovat osa

vähemmistöä. Siksi joidenkin vastauksissa olleiden yksityiskohtien kertominen olisi saattanut paljastaa perheen identiteetin.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuskriteerit ovat uskottavuus, vahvistettavuus, reflektiivisyys sekä siirrettävyys. Uskottavuudella tarkoitetaan tutkimuksen ja tulosten uskottavuutta ja niiden vahvistamista tutkimuksessa. Tutkimuksen tekijä voi osoittaa uskottavuuden joko pyytämällä tutkimukseen osallistujia arvioimaan tulosten paikkansapitävyyttä, keskustelemalla muiden samaa aihetta tutkivien kanssa tutkimuksesta ja sen tuloksista, osoittaa olleensa tekemisissä tutkittavan asian kanssa kohtuullisen pitkän ajan tai pitämällä tutkimuspäiväkirjaa, jossa hän pohtii ja kuvaa kokemuksiaan ja valintojaan. (Kylmä & Juvakka, 2007, ss. 128–129)

Vahvistettavuudella tarkoitetaan sitä, että koko tutkimusprosessi on kirjattu niin, että toinen tutkija voi pääpiirteisesti seurata prosessin kulkua. Reflektiivisyyden edellytyksenä tutkijan on oltava selvillä omista lähtökohdistaan tutkimuksen tekijänä. Siirrettävyydellä tarkoitetaan tutkimuksessa tulleiden tulosten siirrettävyyttä samankaltaisiin olosuhteisiin, esimerkiksi antamalla osallistujista ja ympäristöstä kuvailevaa tietoa sopivasti, jotta lukija pystyy itse arvioimaan tulosten siirrettävyyttä. (Kylmä & Juvakka, 2007, ss. 128–129)

Tämän opinnäytetyön vahvistettavuus voidaan osoittaa kyselyn vastausten analysoinnin kirjauksella. Siinä samalla siirrettävyys tulee näkyväksi, mikä näkyy jo opinnäytetyön sisällössä, missä kerron miten osallistujat valikoituivat. Uskottavuus siihen, että osallistujat ovat adoptiovanhempia, on selkeästi nähtävillä kyselyjen vastauksissa. Vain asiaan perehtynyt tietää adoptiosanastoa ja adoptiopiireissä on omanlaisia termejä, joita muut eivät käytä, kuten bioäiti, syntymämaa, juurimatka, jne. Reflektiivisyys eli omien lähtökohtien selvyytys tutkijana on toteutunut. Aihe on henkilökohtainen oman adoptiovanhemmuuden vuoksi, mutta en koe sen olevan millään tavalla arka asia, vaan ennemminkin hyvin mielenkiintoinen.

Tutkimuksen tulosten pysyvyys eli reliabiliteetti tarkoittaa sitä, että samat tutkimustulokset saataisiin, jos tutkimus uusittaisiin. Tämä liittyy lähinnä tutkimuksen toteutusvaiheeseen. Tutkimuksen suunnitteluvaiheeseen sekä osittain aineiston analyysiin liittyy validiteetti eli se, että tutkimuksessa mitataan oikeita asioita. (Kananen, 2014, s. 147)

Tässä opinnäytetyössä koen reliabiliteetin sekä validiteetin toteutuneen. Osittain sen tekee helpoksi jo se, että aineisto oli valmiiksi kirjallisessa muodossa. Näin ollen litterointia ei ole

tapahtunut, koska vastaukset ovat täysin siinä muodossa, miten vastaajat ovat ne itse kirjoittaneet. Vastauksia ei missään analysoinnin vaiheessa pilkottu osiin. Jokaisen kysymyksen vastaukset säilytin kokonaisina myös teemoittelu- ja analysointivaiheissa. Jos vastauksen sisältö sopi useampaan teemaan kerrallaan, kopioin vastauksen kokonaisuudessaan muihin teemoihin sekä laitoin merkinnän siitä että sama vastaus on myös muiden teemojen alla. Toki jos kyselyyn olisivat vastanneet ennen vuotta 2012 adoptoineet vanhemmat, tai kotimaisen adoption kautta lapsen saaneet, olisivat vastaukset voineet olla erilaisia.

Tutkijan on itse tehtävä ratkaisut tutkimustyön muodostamista monista pienistä ja suurista kysymyksistä, sillä niihin ei ole olemassa selkeää säännöstöä. Eettisten kysymysten problematiikan tunnistessaan tutkijan tutkimus on oletettavasti eettisesti sopiva. Tutkijan etiikka asetuu koetukselle lukuisia kertoja tutkimusprosessin aikana. Vaihtelevia luetteloita näistä tutkimuksen eettisistä ongelmakohtista on kuvattu. Eskolan ja Suorannan (1998) mukaan Suojanen (1982) on tehnyt seuraavan eettisten ongelmakohtien luettelon:

- Tutkimuslupaan liittyvät kysymykset (lupa saadaan sekä viranomaisilta että tutkittavilta).
- Tutkimusaineiston keruuseen liittyvät ongelmat (ei salaa nauhoittamista tms.).
- Tutkimuskohteen hyväksikäyttö (tutkijan uraa hyödyntävät tutkimukset vs. toimintatutkimus jne.).
- Osallistumiseen liittyvät ongelmat (miten tutkija vaikuttaa tutkimusyhteisöön).
- Tutkimuksesta tiedottaminen (tieteellinen raportointi vs. tutkittaville tiedottaminen).

Tutkijan ja tutkittavien kesken ei saa olla voimassa riippuvuussuhdetta (esimerkiksi opettaja ja oppilas, ohjaaja ja asiakas jne.), sillä se saattaa merkittävästi vaikuttaa vapaaehtoisuuteen tietojen antamisessa. Tutkimuksessa tulee noudattaa ihmisarvon kunnioittamisen periaatetta, jonka mukaan huolimatta tutkimuksen tarkoituksista on väärin loukata tai aiheuttaa vahinkoa tutkittavalle. Luottamuksellisuus ja anonymiteetti ovat kaksi ensisijaista määritelmää käsitellessä tietoja. Tutkijalta vaaditaan ammattitaitoa ja ammattietiikkaa, jotta hän pystyy etukäteen tunnistamaan ja välttämään eettisiä ongelmia. (Eskola & Suoranta, 1998, s. 52–59)

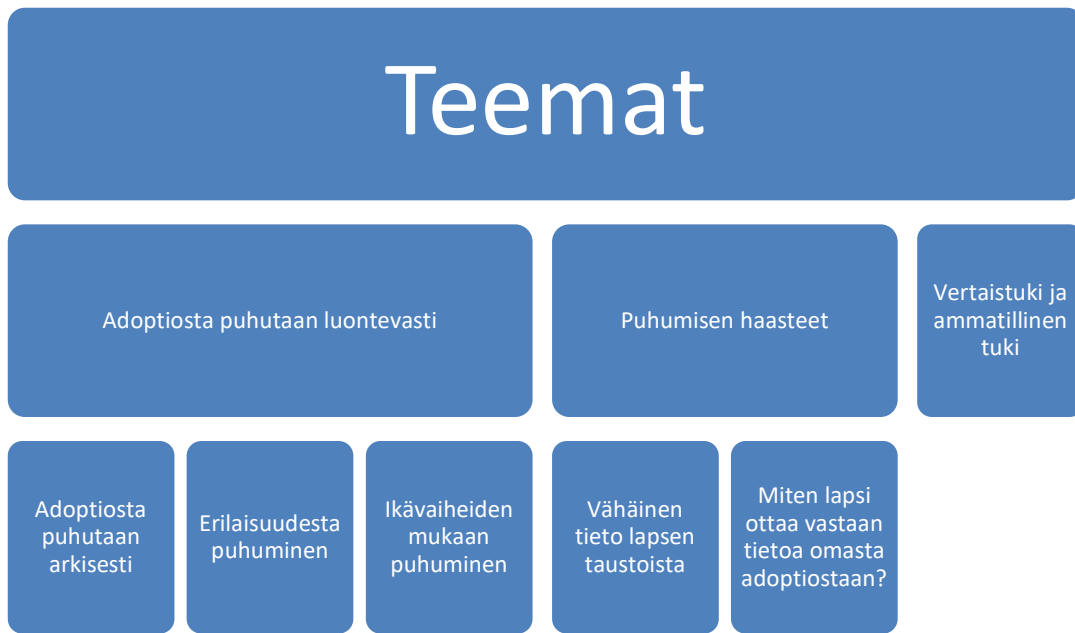
Tutkimusluvan hain Pelastakaa Lapset ry:ltä. Jokainen kyselyyn vastannut adoptiovanhempi allekirjoitti suostumuksen, joka oli lähetetty heille saatekirjeen ja kyselylomakkeen mukana. Suostumus, kuten myös saatekirje sekä kyselylomake ovat liitteinä opinnäytetyön lopussa.

Taustatietolomakkeet sekä kyselyn vastaukset numeroin, jotta pystyin myöhemmin tarkastelemaan, oliko muun muassa perheen koolla tai lapsen iällä merkitystä vastauksiin. Analysoidessani vastauksia en alussa tiennyt vastauksen antaneiden vanhempien perheen taustoista mitään. Vasta aivan lopuksi vertailin, oliko taustojen erilaisuudella vaikutuksia vastauksiin. Näin ollen anonymiteetti säilyi siihen asti kuin se oli tarpeellista. Ihmisarvon kunnioitus, luottamuksellisuus sekä anonymiteetti tässä tutkimuksessa näkyvät muun muassa niin, että vastauksista on sensuroitu sellaisia kohtia, jotka olisivat voineet paljastaa perheen identiteetin.

6 Tutkimustulokset

Adoptiovanhemmat, jotka vastasivat kyselyyn, olivat kaikki äitejä. Kaikissa perheissä lapset oli adoptoitu kansainvälisen adoption kautta. Perheet olivat muuten erilaisia; suurin osa perheistä oli kahden vanhemman perheitä, yksi yksinhuoltajaperhe, puolessa perheistä oli vain yksi lapsi, kolmella perheellä oli adoptiolapsien lisäksi myös biologisia lapsia. Nuorin adoptiolapsista oli hieman alle 3-vuotias ja vanhin 10-vuotias. Kyselyyn vastanneiden perheiden asuinpaikat vaihtelivat Uudeltamaalta Pohjois-Pohjanmaalle. Jokainen lapsi on ollut adoptoituessa alle 3,5-vuotias.

Esittelen tutkimuksen tulokset jakamalla teemoittelussa esille tulleet alateemat pääteemojen alle. Pääteemoja ovat: Adoptiosta puhutaan luontevasti, Haasteet adoptiosta puhuttaessa sekä Vertaistuki ja ammatillinen tuki. (Kuva 1) Esimerkkeinä käytän suoria lainauksia aineistosta.

Kuva 1 Teemat

6.1 Adoptiosta puhutaan luontevasti

Kyselyn vastauksien perusteella adoptiovanhemmat puhuvat adoptiosta lastensa kanssa hyvin luontevasti. Adoptiosta puhutaan arkisissa tilanteissa, perheistä ja erilaisuudesta puhuttaessa. Luonteva puhuminen ikävaiheiden mukaan tulee myös vastauksissa esille.

6.1.1 Adoptiosta puhutaan arkisesti

Useimmiten adoptiosta puhutaan hyvin arkisissa tilanteissa. Puolet vastanneista kertoi adoption tulevan usein puheeksi iltaisin nukkumaan mentäessä. Kahdessa vastauksessa kerrottiin asiasta keskusteltavan ruokaillessa. Vanhemmat kokevat adoptioneuvonnan valmentaneen heitä puhumaan lastensa kanssa heidän adoptiostaan.

Monesti esim. nukkumaan mennessä.

Ruokaillessa, leikkiessä.

Oikeastaan missä vain. Suihkussa on puhuttu asiasta useamman kerran.

Paikalla ei ole merkitystä vaan kysymys saattaa tulla vaikka kauppareissulla.

Suurin osa kyselyyn vastanneista adoptiovanhemmista, tässä tapauksessa yhdeksän kymmenestä, oli puhunut lapselle adoptiosta heti alusta alkaen. Useassa tapauksessa lapsi ei ole vielä itse osannut puhua tai välttämättä ymmärtänyt suomen kieltä, kun adoptiosta oli alettu puhua hänen kanssaan. Vain yhdessä vastauksessa kerrottiin, että he puhuivat lapsen kanssa ensimmäisen kerran, kun ”lapsi oli noin 3 vuoden ikäinen, jolloin hänen kielellinen kehityksensä oli sopiva ’keskusteluun’.”

Puhuimme adoptiosta heti hakumatkalla. 3 v halusi ymmärtää, mikä on sosiaalityöntekijä ja voiko lapsia vain hakea/ostaa ja voiko meidän jälkeen vielä tulla uusi isä ja äiti, joka hakee heidät pois. Hotellilla käytiin asioita läpi niiltä osin kuin lapsi halusi tietää ja pystyi ymmärtämään.

Kysyttäessä, kuinka usein vanhemmat puhuvat lapsensa kanssa tämän adoptiosta tai adoptiosta yleisesti, suurin osa, kuusi kymmenestä, vastaajasta kertoi adoption tulevan puheeksi lastensa kanssa vaihtelevasti, ”välillä viikoittain tai jopa päivittäin”, välissä saattoi olla useiden viikkojen tauko. Kolme kymmenestä vastasi, että adoptio tulee puheeksi viikoittain lasten kanssa. Yksi vastaajista kertoi: ”adoptio tulee puheeksi satunnaisesti, mutta kuitenkin säännöllisesti; vuodessa ehkä 5–6 kertaa, joskus useammin.”

Adoptiovanhemmista neljä kymmenestä kuvaili adoption tulevan puheeksi saman verran molempien, lasten sekä vanhempien aloitteesta. Kolme vastasi, että useimmiten adoptio tulee puheeksi vanhemman aloitteesta. Niin ikään kolme kymmenestä vastasi, että useimmiten lapsen aloitteesta. Kahdessa vastauksessa kerrottiin, että joskus asia tulee puheeksi myös sisarusten aloitteesta tai lapsen kaverien, sukulaisten tai tuntemattomien aloitteesta.

Ehkä yhtä paljon molemmilta. Lapsen aloitteesta enemmän tulee puheeksi syntymä-äiti ja -isä ja vanhempien aloitteesta adoptio yleisemmin. Lapsi kyllä reippaasti vastaa, jos adoptio tulee puheeksi joltain muulta taholta esim. kaverilta. Yleisesti lähes päivittäin joko lapsi sanoo tai vanhemmat että ”te ootte just ne vanhemmat mitkä mä aina halusin” tai ”sä oot just se lapsi joka me haluttiin”.

Kolme kymmenestä vastaajasta kertoo, ettei lapsi itse oma-aloitteisesti ota adoptiota puheeksi. Kaksi näistä on jo hieman vanhempia lapsia, jotka ymmärtävät adoption merkityksen jo jollakin tapaa. Yksi vastanneista oli niin pieni, ettei ikänsä ja kielellisen kehityksensä vuoksi voi vielä itse ottaa asiaa puheeksi.

Lapsi ei ole juuri ollenkaan kiinnostunut adoptiosta. Puheeksi ottaminen tapahtuu lähes aina vanhemman aloitteesta.

Melkein jokainen kyselyyn vastannut on maininnut, että heillä on kotona jotakin adoptiosta muistuttavaa. Esimerkiksi synnyinmaasta kuvia seinällä, biologisen äidin tai sukulaisten kuvia hyllyssä tai hakumatkasta teetetty albumi, jota lapsi saa katsoa milloin haluaa.

Olemme alusta saakka katselleet kuvia ja videoita hakumatkasta. Siinä samalla on ollut helppo kertoa siitä, kun häntä odotimme ja pääsimme katsomaan ja saimme pitää sylissä. Lastamme on kiinnostanut nämä kuvat ja videot kovasti.

Vanhemmat ovat hankkineet kotiin tavaroita, jotka muistuttavat adoptiosta. Nämä tavarat ja muistot tekevät adoptiosta osan perheen arkea, jolloin myös siitä puhuminen on luontevampaa.

6.1.2 Erilaisuudesta puhuminen

Vastauksissa kerrottiin lapsen adoption tulevan puheeksi usein silloin, kun keskustellaan esimerkiksi erilaisuudesta kuten ihonväristä ja erilaisista perheistä. Vastauksien mukaan muita tilanteita, missä adoptio tulee puheeksi, on esimerkiksi, kun televisiosta tulee jotakin adoptioon liittyvää, adoption vuosipäivänä ja lapsen kysellessä tummasta ihonväristään.

Kun ihastellaan häntä ja ihmetellään miten juuri me saatiin näin ihana lapsi. Tai jos ihmetellään sitä miten erinäköisiä ollaan.

Tilanteissa jolloin puhumme erilaisista perheistä, lapsen synnyinmaasta jne. viime aikoina on puhuttanut hänen tumma hiustenväri suhteessa koulukavereihin, jolloin olemme puhuneet lapsen taustasta ja siitä mistä hänen upeat tummat hiukset ovat peräisin, mutta myös siitä miltä tuntuu olla erinäköinen kuin muut.

Vastauksissa kerrottiin lasten ottavan oman adoptionsa puheeksi vanhempiensa kanssa. Puolet vanhemmista kertoo, että adoptio tulee puheeksi lapsen aloitteesta usein silloin, kun tulee puhetta perheistä, vauvoista ja raskaudesta.

Myös pikkuveljen syntymän yhteyteen on liittynyt paljon pohdintaa ja keskustelua. Esimerkkinä myös tilanne jossa imetin vauvaamme ja tyttäreemme kysyi miten hän sai vauvana maitoa.

Pienempi puhuu usein että on syntynyt Etelä-Afrikassa ja kenen masussa on kasvanut.

Tilanteita, joissa erilaiset perheet tulevat puheeksi lapsen kanssa on muun muassa sukujuhlien yhteydessä sekä silloin kun joku tuttava on raskaana tai saa vauvan. Useimmat perheet käyvät myös adoptiotapaamisissa, nämä tapaamiset avaavat monesti keskustelun adoptioaiheesta sekä erilaisista perheistä.

6.1.3 Ikävaiheiden mukaan puhuminen

Vanhemmilta kysyttiin, miten adoptiosta puhuminen lapsen kanssa on muuttanut muotoaan hänen eri ikävaiheidensa myötä. Suurin osa kertoi keskustelun olevan faktapohjaisempaa lapsen kasvaessa. Kahdella vastaajalla adoptio on vielä niin tuore, ettei pysty tähän kysymykseen vastaamaan.

Pienenä se oli jännää, pelottavaa, hauskaa, mystistä... koulun alettua (eka-toka) ehkä haastavinta. Silloin lapsi raivosi ja suuttui. Nyt 4 ja 5 luokalla aika tasainen vaihe menossa. Asiapitoista keskustelua.

Tyttäremme nyt 7v. iässä pohtii paljon enemmän taustansa ja kysymykset ovat ajoittain myös haastavia. Oikeastaan vasta 2 kuluneen vuoden aikana hän on ollut kiinnostunut asiasta.

Kiinnostus siitä mistä hän on tullut ja miten ei nyt 10 vuotiasta juuri kiinnosta. Hän kuitenkin kuuntelee ja luulen, että hän myös ymmärtää asiasta enemmän.

Muutamassa vastauksessa tuli esille, että kun lapselle on voinut kertoa enemmän asioista, on tämän jälkeen tullut haastavia hetkiä. Nämä lapset olivat molemmat tapahtumahetkellä noin 7 vuoden iässä. Muutama on myös kertonut, että noin 10 ikävuoden aikoihin on ollut seesteisempi vaihe. Tällöin adoptiosta puhuminen ei aiheuta samanlaista tunnemylläkkää ja haasteellisia aikoja kuin 7 vuoden ikäisenä.

6.2 Puhumisen haasteet

Adoptiovanhemmat kokevat adoptiosta puhumisessa haasteelliseksi lastensa taustoista puhumisen. Usein lapsen biologisista vanhemmista ja taustoista on vain vähän tai ei ollenkaan tietoa. Joskus taustoissa on tiedossa vaikeita asioita, joista puhuminen mietityttää ja huolestuttaa adoptiovanhempia. Lapsen suhtautuminen tietoihin omasta taustastaan sekä näiden tietojen käsittely oli myös yksi aihe, joka koettiin haasteelliseksi. Haasteena adoptiosta puhumiseen lapsensa kanssa osa vanhemmista koki lapsensa iän. Vanhempia mietityttää, missä iässä lapsi on valmis vastaanottamaan tietynlaista tietoa omista taustoistaan. Toiset vanhemmat taas puhuvat hyvinkin luontevasti lastensa kanssa adoptiosta ikätason mukaisesti.

6.2.1 Vähäinen tieto lapsen taustoista

Vanhemmat ovat kokeneet erilaisia haasteita puhuessaan lapsensa kanssa hänen adoptiotaustastaan. Reilu puolessa vastauksista tuli esille, että vanhemmilla on vain vähän ja usein myös arkaluontoista tietoa lapsen taustoista. Vastauksissa tuli ilmi myös, että lasta ei kiinnosta puhua aiheesta sekä vanhempien mietintää siitä, puhutaanko asiasta tarpeeksi.

Kiinnostuksen puute. Vaikka puhumme avoimesti ja positiivisesti asiasta. Asia ei tunnu kiinnostavan sen enempää. Haasteena puhumiselle koen myös sen, että arjessa unohtaa, että hän on adoptioitu. Tuleeko asiasta puhuttua tarpeeksi, mutta ei liikaa?

Adoptioon johtaneista syistä puhuminen on aina hieman vaikeaa, kun ei tietenkään voi tarkkaan tietää toisten (biologisten vanhempien) perimmäisiä syitä heidän ratkaisuihin.

Meillä on hyvin vähän kerrottavaa hänen taustastaan, sillä hän on löytölapsi. Tämä tuo omat haasteensa. Ihanaa on kuitenkin se, että aina löydämme positiivisen puolen asioihin kun keskustelemme.

Biologisesta isästä ei ole tietoa, joten koen sen haasteeksi, miten sanoittaa sitä. Vielä lapsi ei ole sitä osannut ikänsä vuoksi kysyä.

Osa vanhempia mietityttää pitäisikö adoptiosta puhua enemmän, vai odottaa että lapsi alkaa itse kysellä siitä. Yhtä vanhempaa jännittää osaako hän vastata oikein, kun lapsi alkaa isompina kysellä adoptiostaan.

6.2.2 Miten lapsi ottaa vastaan tietoa omasta adoptiostaan?

Vastaajilta kysyttiin, onko heidän lapsellaan haasteita vastaanottaa tietoa hänen omasta adoptiotaustastaan, ja jos niin millaisia. Kuusi kymmenestä vanhemmasta kertoi, että heidän lapsellaan tai yhdellä heidän lapsistansa ei ole haasteita vastaanottaa tietoa omasta adoptiotaustasta. Puolet vastaajista kertoi lapsillaan olevan haasteita vastaanottaa tietoa omista taustoistaan.

Ei isompia. Kyseenalaistaa ja haluaa paljon vahvistusta rakkaudesta.

Emme ole tällaista havainneet. Hän suhtautuu hyvin avoimesti adoptiotaustaansa.

Joskus lapsi itkenyt illalla, kun on ikävöinyt Afrikka-äitiä niin kovasti. Välillä pohtii myös sitä, miksi Afrikka-äiti hylkäsi hänet.

Puolet vastanneista kertoi lapsensa vastaanottavan tietoa adoptiostaan hyvin. Adjektiivit, joita vastaajat käyttivät ovat muun muassa kiinnostuneesti, rauhallisesti, luontevasti, arkisesti, uteliaana. Neljä vastanneista kertoi lapsen ottavan vastaan tietoa adoptiostaan ristiriitaisesti tai vaihtelevasti.

Hän on ottanut tietoa vastaan uteliaana ja erittäin kiinnostuneena. Toki puhumme hyvin valikoiden.

Ristiriitaisesti, välillä raivoaa, miksi hänen bioäiti antoi pois. Joskus pelkää että menettää meidätkin. Joskus iloinen ja joskus ärsyyntynyt.

Muutamassa vastauksessa tuli esille, että vanhemmat haluavat puhua adoptiosta lapselleen pala kerrallaan. Näiden vastaajien lapset olivat selvästi kuormittuneet liiasta tiedosta, joten vanhemmat olivat päättäneet puhua adoptiosta pienissä erissä.

6.3 Vertaistuki ja ammatillinen tuki

Adoptiovanhemmat kaipaavat keskustelutukea sekä vertaistukea niin itsellensä kuin myös adoptiolapsillensa. Osa koki saavansa jo tarvittavan tuen adoptioeuvonnassa.

Varmasti olisi hyvä kuulla aikuiselta adoptoidulta, että miten hän suosittelisi puhumaan asioita lapselle. Toivoisin myös lapselleni vertaistukea ja keskustelumahdollisuutta isompana, kun alkaa asioita ymmärtää enemmän. Voisi tietysti olla myös konkreettinen opas siitä mitä sanoja olisi hyvä käyttää, kun adoptiosta/taustoista puhuu.

Adoptiokurssi ennen lapsen tuloa antoi tarpeeksi eväitä.

Kysyttäessä millaista tukea vanhemmat toivoisivat saavansa ammattilaisilta adoptiosta puhumiseen lapsen kanssa, viisi kymmenestä vastanneesta kertoi haluavansa keskustelu- sekä vertaistukea. Kolme kymmenestä vanhemmasta koki saaneensa hyvin apua jo ennen lapsen tuloa

eikä koe nyt tässä vaiheessa avun tarvetta. Yksi perhe koki tarvitsevansa tukea, ja he olivatkin itse jo hakeneet apua lastenpsykiatrialta näihin asioihin.

Adoptiosta pitäisi ylipäätään olla enemmän tietoa ammattilaisilla. Toivoisin että kun lapsi kasvaa, hänellä voisi olla mahdollisuus päästä keskustelemaan mieltä askarruttavissa asioissa jonkun asiantuntevan tahon kanssa. Toivoisin myös, että adoptioleireillä ja -tapaamisissa lapset voisivat yhdessä aikuisen ammattilaisen ohjaamana keskustella adoptiotaustastaan, eli ns. lasten vertaistuki.

Vaikeiden asioiden puhumiseen ikä- ja kehitystasoa vastaavalla tavalla olisi kiva saada kuulla kokemuksia muilta perheiltä. Näitä kokemuksia ammattilaiset voisivat jakaa aktiivisemmin tutkimustiedolla höystettynä. Nyt tietoa on etsittävä ulkomaisista lähteistä.

Ainoa haaste, mihin ehkä toivoisimme neuvoja on, että miten voisi rakentavasti kertoa lapselle, että ei ole mitään tietoa biologisista vanhemmista, silloin kun lapsi keksii tarinoita.

Yhdessä vastauksessa lapsen lähestyvä teini-ikä mietitytti. Miten vanhemmat osaavat tukea lasta teini-iän myrskyissä? Nuorille toivottiin myös adoptioleirejä sekä tapaamismahdollisuuksia myös pääkaupunkiseudun ulkopuolelle.

7 Johtopäätökset

Adoptiovanhemmat puhuvat adoptiosta lastensa kanssa hyvin luontevasti. Vanhemmat kokevat adoptionevonnan valmentaneen heitä puhumaan lastensa kanssa näiden adoptiosta. Suurin osa kyselyyn vastanneista adoptiovanhemmista on puhunut lapselle adoptiosta heti alusta alkaen. Näin ollen adoptiosta puhuminen on ollut perheessä tapana aina, eikä siitä puhumiselle ole ehtinyt muodostua minkäänlaista kynnystä. Melkein jokaisella perheellä on kotoa jotakin adoptiosta muistuttavaa. Vanhemmat ovat siis hankkineet kotiin tavaroita, jotka muistuttavat adoptiosta. Nämä tavarat ja muistot tekevät adoptiosta arkisen asian, jolloin myös siitä puhuminen on luontevampaa.

Useimmiten adoptiosta puhutaan hyvin arkisissa tilanteissa. Puolet vastanneista kertoi adoption tulevan puheeksi iltaisin nukkumaan mentäessä. Adoptio tulee puheeksi vanhempien, adoptiolapsen sekä joskus myös sisarusten tai lapsen kaverien, sukulaisten tai tuntemattomien aloitteesta. Adoptio tulee usein myös puheenaiheeksi silloin kun tulee puhetta esimerkiksi erilaisuudesta, ihonväristä tai adoptiosta muuten.

Se, miten lapset ottavat vastaan tietoa omasta adoptiostaan, on hyvin vaihtelevaa. Osa ottaa tietoa vastaan hyvin, joku ristiriitaisesti, joku toinen vaihtelevasti. Vastaajien lapsien ikiä vertaillaessa iällä ei näyttäisi tässä olevan mitään merkitystä. Ei myöskään perheellä, sillä joissakin perheissä yksi lapsista vastaanottaa tietoa helpommin, kun toinen lapsista ei halua keskustella omasta adoptiostaan lainkaan. Tämä näyttäisi siis olevan luonnekysymys ja hyvinkin yksilöllistä riippuen lapsesta.

Adoptiovanhemmat kokevat adoptiosta puhumisessa haasteelliseksi lastensa taustoista puhumisen. Usein lapsen biologisista vanhemmista ja taustoista on vain vähän tai ei lainkaan tietoa. Joskus taustoissa on tiedossa vaikeita asioita, joista puhuminen mietityttää ja huolestuttaa adoptiovanhempia. Lapsen suhtautuminen omien taustojen tietoon sekä niiden käsittely mietityttää vanhempia. Vanhemmat kokevat haasteelliseksi myös lapsensa eri ikävaiheet puhuttaessa adoptiosta heidän kanssaan. Vanhempia mietityttää, missä iässä lapsi on valmis vastaanottamaan tietynlaista tietoa omista taustoistaan. Toiset vanhemmat puhuvat hyvinkin luontevasti lastensa kanssa adoptiosta ikätason mukaisesti. Adoptiosta puhumisen koettiin muuttuvan faktapohjaisemmaksi lapsen kasvaessa.

Vertaistukea toivottiin sekä vanhemmille että adoptoiduille lapsille, niin ammattilaisilta kuin myös muilta adoptioperheiltä sekä adoptoiduilta. Osa koki saavansa jo tarvittavan tuen adoptioneuvonnassa.

Mandi MacDonaldin ja Dominic McSherryn (2011) tutkimuksen mukaan adoptiosta puhuminen vanhempien ja lasten välillä vaikuttaa enemmän lapsen psykologiseen sopeutumiseen, kuin se ollaanko syntymäperheeseen yhteydessä. Tämän opinnäytetyön tutkimukseen osallistuneissa perheissä adoptiosta puhumiseen on selkeästi käytetty ja nähty aikaa ja vaivaa. Silti se on osattu tehdä osaksi perheen arkea, eikä puhuminen tunnu olevan mitenkään väkisin tehtyä vaan varsin luontevaa ja arkista.

MacDonald & MacSherryn artikkelissa kerrottiin vanhempia huolestuttavan, vaikuttaako adoptiolapsen perhehistoria lapsen itsetuntoon ja emotionaaliseen hyvinvointiin. Tämän opinnäytetyön kyselyn vastauksissa tuli esille samankaltaisia huolia; vanhempia huolestuttaa ja mietityttää adoption taustojen vaikeista asioista puhuminen. Haasteelliseksi vanhemmat kokivat lapsen suhtautumisen omaan taustaansa sekä sen käsittelyn. Yhdeksi teemaksi artikkelissa nousi vanhempien vaivannäkö samaistua lapsensa syntymäkulttuuriin. Tätä teemaa lähellä on opinnäytetyön kyselyvastauksista vahvasti esiin nousseet maininnat siitä, miten perheillä on kotonaan jotakin adoptiosta muistuttavaa.

8 Pohdinta

Saatuani vastauksia kyselyihin, tuskin maltoin odottaa, että kaikki vastaukset olisivat kasassa ennen kuin aloin niitä lukemaan. Ensimmäisellä kerralla en kovinkaan paljoa ehtinyt analysoida tai miettiä teemojen aiheita. Kiinnostus aihetta kohtaan on niin suuri jo oman adoptiovanhemmuuden vuoksi.

Haastateltaviksi valikoin perheet, joiden adoptio on tapahtunut vuoden 2012 jälkeen, sillä silloin adoptiolakiin tuli muutoksia. Tämän uskon vaikuttaneen osaltaan siihen, että vanhemmat ovat näin avoimesti puhuneet adoption taustoista lapsensa kanssa. Adoptiovalmennuksessa on tietysti otettu huomioon sekä uudistunut laki että kaikki uusi tutkimustieto siitä, kuinka paljon hyötyä lapselle on, että adoptioasioista ollaan mahdollisimman avoimia. On hyvä ottaa huomioon edellä mainitsemani asiat. Jos kyselyyn olisi valikoitu vastaajiksi ennen vuotta 2012 adoptoineita perheitä, olisivat tulokset saattaneet olla erilaisia. Uskon, että tuon uudistuneen adoptiolain jälkeen avoimuus adoptioperheissä on lisääntynyt. Tähän tietysti vaikuttaa myös se, että elämme sellaista aikaa, jolloin avoimuus ja erilaisuus on hyväksyttävämpää.

Jokainen kyselylomakkeen vastaaja on saanut lapsensa kansainvälisen adoption kautta. Opinnäytetyön kyselyyn haettiin vastaajia sellaisista foorumeista, joissa on myös kotimaisen adoption vanhempia. Jostain syystä yksikään kotimaisen adoption vanhempi ei vastannut kutsuun. Tämä herättää itsessäni kysymyksiä, joista pitäisi tehdä ihan oma tutkimus. Onko lapselle helpompaa puhua adoptiosta, kun ulkonäkö on niin erilainen adoptiovanhempien kanssa, että lapsi alkaa sitä itse kyseenalaistamaan jossakin kohtaa? Myös ulkopuoliset tietysti kyselevät enemmän, kun ulkonäön erot ovat selkeät.

Kerroin luvussa 2 adoptiolapsen oikeuksista, joihin kuuluu saada tieto aiemman vanhemman henkilöllisyydestä 12 vuotta täyttäneelle lapselle, mikäli vanhemman henkilöllisyys on tiedossa. Itse pohdin sitä, kuinka paljon tämä vaikuttaa siihen, että vanhemmat tekevät töitä sen eteen, että adoptiosta puhuminen olisi mahdollisimman luontevaa. Lapsen on varmasti paljon helpompi ottaa vastaan informaatiota koskien omaa adoptiotaan teininä ja aikuisena, jos asioista on puhuttu jo varhaislapsuudessa.

Opinnäytetyön merkitys omalle ammatilliselle kasvulleni on suuri. Minua kiinnostaa valtavasti perhetyö, missä olen yhden harjoitteluistani suorittanutkin. Kyselyjen vastauksia lukiessani laitoin merkille sen, miten vanhempien itsevarmuus suhteessa omasta vanhemmuudestaan vaikuttaa siihen, miten vanhemmat puhuvat lapsilleen adoptiosta. Jos vanhemmat ovat hyvin perehtyneitä adoptioon ja heillä on itsevarma olo vanhempana, on heidän myös helpompi puhua lastensa kanssa adoptiosta. Vanhemmat itse toivoivat vertaistukea ammattilaisen ohjaamana sekä neuvoja siitä, miten ja millaisia termejä käyttää puhuttaessa adoptiosta. Nämä voisivat olla keinoja auttaa adoptiovanhempia olemaan itsevarmempia oman vanhemmuutensa kanssa. Saman uskon pätevän myös muissa vanhemmuuteen liittyvissä asioissa. Näenkin, että perhetyön yksi suurimmista tavoitteista olisi tukea vanhempia heidän itsevarmuudessaan vanhemmuutta ajatellen.

Uskon myös pelkästään jo kyselyyn vastaamisen vaikuttaneen vanhempiin jollakin tavalla. Vastaajat ovat alkaneet pohtia, miten he puhuvat adoptiosta lastensa kanssa, ehkä jopa kyseenalaistaneet joitakin tapojaan. Moni kyselyyn vastannut pyysi saada valmiin opinnäytetyön luettavakseen. Päätän työni seuraavaan eräältä vastaajalta saamaani kommenttiin.

Oli hyviä kysymyksiä ja laittoi pohtimaan omaa toimintaa. Miehenkin kanssa tuli hyvää keskustelua aiheesta.

Lähteet

- Adoptiolaki 22/2012. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2012/20120022>
- Cantwell, N., Kumpumäki, T., Pasanen, K., Peltonen, R., Pösö, T., Tervonen-Arnkil, K. & Timonen, P. (2013). Lukijalle. Teoksessa P. Timonen (toim.) *Adoptio – lapsen etu*. Helsinki: Lastensuojelun Keskusliitto, ss. 10–11.
- Eskola, J. & Suoranta, J. (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino
- Friedlander, M., Larney, L., Skau, M., Hotaling, M., Cutting, M. & Schwam M. (2000). Bicultural Identification: Experiences of Internationally Adopted Children and Their Parents. *Journal of Counseling Psychology* 47(2), ss. 187–198.
- Kananen, J. (2014). *Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta*. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kananen, J. (2015). *Opinnäytetyön kirjoittajan opas. Näin kirjoitat opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun*. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kylmä, J. & Juvakka, T. (2007). *Laadullinen terveystutkimus*. Helsinki: Edita Prima Oy
- MacDonald, M. & McSherry, D. (2011). Open Adoption: Adoptive Parents' Experiences of Birth Family Contact and Talking to Their Child about Adoption. *Adoption & Fostering* 35(3), ss. 4–16.
- Minilex. (n.d.) Adoptiolain muutokset. Haettu 16.3.2021 osoitteesta <https://www.minilex.fi/a/adoptiolain-muutokset>
- Pelastakaa Lapset ry (2020a). Haluan tukea ja tietoa adoptiosta. Haettu 27.5.2020 osoitteesta <https://www.pelastakaalapset.fi/tyomme-kotimaassa/adoptiot/haluan-tukea-ja-tietoa-adoptiosta/>
- Pelastakaa Lapset ry (2020b). Keitä me olemme. Haettu 3.2.2020 osoitteesta <https://www.pelastakaalapset.fi/tietoa-meista/keita-me-olemme/>
- Pelastakaa Lapset ry (2020c). Yleistä adoptiosta. Haettu 3.2.2020 osoitteesta <https://www.pelastakaalapset.fi/tyomme-kotimaassa/adoptiot/yleista-adoptiosta/>
- Peltonen, R. & Timonen, P. (2013). Kuinka paljon lapsen etu ja oikeudet painavat uudessa adoptiolaisissa? Teoksessa P. Timonen (toim.) *Adoptio – lapsen etu?* Helsinki: Lastensuojelun Keskusliitto, 12–33.
- Tervonen-Arnkil, K. (2015). Adoptoidut lapset ja nuoret. Teoksessa J. Sinkkonen & K. Tervonen-Arnkil (toim.) *Adoption avoimuus*. Helsinki: Duodecim, 50–69.

- Sinkkonen, J., Tervonen-Arnkil, K. (2015). Adoptoidut lapset ja nuoret. Teoksessa J. Sinkkonen & K. Tervonen-Arnkil (toim.) *Lapsi uusissa oloissa*. Helsinki: Duodecim, 42–49.
- Tilastokeskus. (2020). Adoptiot. Haettu 9.4.2021 osoitteesta <https://www.stat.fi/til/adopt/index.html>
- Varilo, L. (2015). Tunteiden myrskyt ja tyvenet adoptioon osallisilla. Teoksessa M. Vantti (toim.) *Annetaan hyvään kotiin. Adoptio elämän osana*. Helsinki: Therapie-säätiö, 291–309.

Liite 1: Saatekirje

Saatekirje

Syksy 2020

Laatija: Carina Karvonen

Hämeen ammattikorkeakoulu, Hämeenlinna

Sosionomikoulutus

Hyvä adoptiovanhempi

Tämän kyselyn tarkoituksena on tutkia adoptiosta puhumista lapselle adoptiovanhempien näkökulmasta.

Olen sosionomikoulutuksen opiskelija Hämeen ammattikorkeakoulusta ja olen itsekin adoptiovanhempi. Adoptiovanhempana olen motivoitunut syventämään ja jakamaan tietämystäni adoptioon ja adoptiosta puhumiseen liittyvistä haasteista ja näkökulmista. Opinnäytetyön ja tähän liittyvän kyselylomakkeen laatiminen liittyy ammattikorkeakoulututkintooni. Yhteistyökumppanina toimii Pelastakaa Lapset ry, jolla on adoptioon liittyviä palveluita sekä kehitystyötä. Pyydän sinua vastaamaan jokaiseen kysymykseen huolella. Suurin osa kysymyksistä on avoimia kysymyksiä, joihin vastaat omien kokemuksiesi mukaan. Jokaisen vastaukset ovat tutkimuksen kannalta tärkeitä. Mukana on seitsemän taustatietokysymystä. Lomakkeen täyttämiseen sinulta kuluu noin 20 minuuttia. Vastauksesi on meille erittäin tärkeä. Tutkimuksen avulla voimme antaa tietoa ja tukea adoptiovanhemmille ja auttaa kehittämään adoptiotyötä.

Kyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista. Kysymyksiin vastataan nimettömästi.

Kaikki tiedot käsitellään luottamuksellisesti, eikä yksittäisen henkilön vastauksia voida tunnistaa. Tutkimuksen tekijä lukee vastauslomakkeet ja ne hävitetään opinnäytetyön valmistuttua.

Toivon että palautatte kyselylomakkeen täytettynä kahden viikon kuluessa kyselyn saapumisesta. Täytetty suostumuslomake ja kysely palautetaan ohessa olevassa suljetussa kirjekuoressa postilaatikkoon. Postimaksu on maksettu puolestasi.

Kiitos vastauksestasi!

Carina Karvonen

Liite 2: Suostumus

Adoptiosta puhuminen lapselle -opinnäytetyö

Suostumus tutkimukseen osallistumisesta

Tällä suostumuksella annan luvan käyttää vastauksiani Adoptiosta puhuminen lapselle -opinnäytetyössä. Kaikki luovuttamani tiedot ja vastaukset pysyvät tunnistamattomina ja vastaukseni hävitetään asianmukaisesti tutkimuksen valmistuttua, eikä niitä käytetä mihinkään muuhun tarkoitukseen, kuin tähän opinnäytetyöhön. Ymmärrän, että suostumukseni on vapaaehtoista ja että tietojani käsitellään luottamuksellisesti. Voin missä tahansa tutkimuksen vaiheessa kieltäytyä osallistumasta tutkimukseen.

pvm ja allekirjoitus

Liite 3: Taustatietolomake & Kyselylomake adoptiovanhemmille

Adoptiosta puhuminen lapselle -opinnäytetyö

Kyselylomake adoptiovanhemmille

VASTAAJAN TAUSTATIEDOT

Ympyröi sopivin vaihtoehto tai kirjoita vastauksesi sille varattuun tilaan.

1. Sukupuoleni 1 nainen 2 mies 3 muu
2. Ikäni _____
3. Perheenjäsenet (aikuisten lukumäärä, lasten lukumäärä) _____
4. Lapsen/lasten adoptiovuodet _____
5. Lapsen/lasten ikä adoptoitaessa _____
6. Adoptiomme on 1 kotimainen 2 kansainvälinen 3 jokin muu, millainen? _____

7. Asuinpaikkamme, maakunta (esim. Pirkanmaa) _____

Jos kyselylomakkeessa ei riitä tila vastaukseesi, voit jatkaa vastaustasi mukana olevalle ruutupaperille.

Adoptiosta puhuminen lapselle -opinnäytetyö / kyselylomake

1. Milloin ja millaisessa tilanteessa puhuitte ensimmäisen kerran lapsenne kanssa hänen adoptiotaan?

2. Millaisissa tilanteissa/yhteyksissä otatte itse lapsenne adoption puheeksi hänen kanssaan?
(esim. nukkumaan mennessä, autossa, tms.)

3. Millaisissa tilanteissa/yhteyksissä lapsenne ottaa oman adoptionsa puheeksi teidän kanssanne?

4. Kuinka usein puhutte yleisesti/lapsenne adoptiosta lapsenne kanssa?

5. Kenen aloitteesta adoptio tulee yleensä puheeksi? (lapsi, vanhempi, joku muu?)

6. Miten lapsenne on ottanut/ovat ottaneet vastaan tietoa omasta adoptiotaustastaan?

7. Millaisia haasteita olette kohdanneet puhuessanne lapsenne kanssa hänen adoptiotaustaan?

8. Onko lapsellanne haasteita vastaanottaa tietoa hänen omasta adoptiotaustastaan? Millaisia?

9. Millaista tukea toivoisitte saavanne ammattilaisilta (sosiaalityöstä, adoptiotyöntekijöiltä, jne.) adoptiosta puhumiseen lapsenne kanssa?

10. Miten adoptiosta puhuminen lapsenne kanssa on muuttanut muotoaan hänen eri ikävaiheidensa myötä?